

СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ МІГРАЦІЇ ДО МІСТА

Порушується проблема мінливості і сталості соціальної ідентичності в умовах міграції молоді із сільської місцевості до міста. На основі результатів емпіричного дослідження аналізуються структурно-змістові особливості трансформації соціальної ідентичності молоді сільського походження, яка мігрувала до міста: посилюється прояв релігійної, статево-рольової ідентичності, усвідомленні своїх батьківських ролей, при цьому знижується прояв професійної, державної, етнічної і територіальної ідентичності. Показано, що соціальна ідентичність молоді сільського походження, яка мігрувала до міста, більш пластична і супроводжується активнішим переконструюванням ідентифікаційних структур.

Ключові слова: міграція, соціальна ідентичність, трансформація соціальної ідентичності, молодь, яка мігрувала до міста.

Поднимается проблема изменчивости и стабильности социальной идентичности в условиях миграции молодежи из сельской местности в город. На основе результатов эмпирического исследования анализируются структурно-содержательные особенности трансформации социальной идентичности молодежи сельского происхождения, мигрировавшей в город: усиливается проявление религиозной, поло-ролевой идентичности, осознание собственных родительских ролей, при этом снижается проявление профессиональной, государственной, этнической и территориальной идентичности. Показано, что социальная идентичность молодежи сельского происхождения, которая мигрировала в город, более пластична и сопровождается активным переконструированием идентификационных структур.

Ключевые слова: миграция, социальная идентичность, трансформация социальной идентичности, молодежь, мигрировавшая в город.

The article deals with the problem of changeability and stability of social identity on the condition of rural youth migration to city. The structural and contextual peculiarities of social identity transformation of rural youth who has migrated to city are analyzed according to the results of the empirical research: increase the expression of religious, sex-role identity, parental awareness of their own roles, as less a manifestation of a professional, national, ethnic and territorial identity. It is shown that the social identity of rural youth, who migrated to city, is more plastic and it is accompanied by active redesign of identification structures.

Key words: migration, social identity, social identity transformation, rural youth, who migrated to city.

Проблема. Активні міграційні процеси, що є характерною ознакою сучасного динамічного суспільства, виступають чинником, що детермінує прояв змін у особистісній структурі та пов'язані з трансформацією соціальної ідентичності і може спровокувати появу кризи ідентичності за складних життєвих обставин.

У молодій людині, яка протягом всього свого життя жила в сільській місцевості була сформована базова ідентичність, характеристики якої детерміновані особливостями сільської спільноти та її представників. Переїжджаючи до міста вона опиняється в зовсім інших умовах, де реальність яскраво дисонує зі звичним для неї оточенням, що може призвести до виникнення суперечності між її внутрішніми прагненнями та реальною соціальною ситуацією. Однією зі стратегій подолання чи то попередження такої неузгодженості є трансформація соціальної ідентичності, що являє собою переконструювання її компонентів в результаті впливу на людину різних (біологічних, психологічних, соціальних та економічних) факторів з метою збереження балансу та сталості в структурі особистості. Ідентичність не є сталим конструктом і в умовах соціальної мінливості вона виконує адаптивну функцію. В ситуації зміни соціального оточення різні види ідентичностей можуть змінюватися по-різному, створюючи нову конфігурацію. Як зазначав

Г. Брейкуел, відбувається зміна актуальності, вираженості та валентності окремих її елементів [1].

Враховуючи принцип цілісності і системності ідентичності вважаємо, що в умовах міграції сільської молоді до міста зміна «ідентифікаційної матриці» (за Московічі С.) або загальної структури чи то конфігурації її ідентичності відбувається таким чином, що кожна сфера соціальної ідентичності може піддаватися трансформаційним процесам різною мірою, що зумовлює перебудову вже сформованих уявлень про себе.

Мета статті: визначити на основі емпіричних даних структурно-динамічні особливості соціальної ідентичності молоді сільського походження, яка планує чи вже мігрувала до міста.

В опитуванні загалом взяло участь 498 молодих людей Сумської області віком 15-25 років. З них 58 сільських старшокласників, 66 студентів сільського походження, які планують жити в місті та 34 особи сільського походження, що живуть і працюють в місті. Для дослідження сфер соціальної ідентичності та її статусів використовувалися методики «Статуси ідентичності» (Дж. Марсія), модифікований варіант інтерв'ю за статусом ідентичності та тест Его-ідентичності (Е. Еріксона, Дж. Марсія) за 12 шкалами. Респондентам необхідно було оцінити твердження за п'ятибальною шкалою, тож середні значення можуть варіюватися від 1 до 5 балів: чим вище показник, тим більш позитивно сформованим є той чи той компонент соціальної ідентичності.

Для увиразнення відмінностей у структурі соціальної ідентичності молоді сільського походження, яка планує жити чи живе в місті, було проведено порівняльний аналіз середніх значень за основними сферами соціальної ідентичності: професійна, сімейна, статево-рольова, релігійна, етнічна, територіальна, державна, політична ідентичність, а також батьківство і стосунки з друзями, самооцінка і сенс життя (рис.1.). Статистично значущу відмінність у прояві тієї чи тієї сфери було перевірено за допомогою критерію Краскала-Уолеса, підставою для використання якого стали результати за тестом Лівена.

Сформованість *професійної ідентичності* передбачає існування чітких поглядів на свою професію, розуміння, які вимоги ставить ця професія, відчуття задоволеності нею. Становлення саме професійної ідентичності, на думку Еріксона Е., є чи не найважливішим завданням в період юності [2]. Розглядаючи рівень сформованості професійної ідентичності у різних груп молоді, варто відзначити, що найактуальнішою вона є для старшокласників і студентів. З віком для працюючої молоді поступово знижується її інтенсифікація, при цьому серед сільської молоді такі зміни відбуваються на статистично значущому рівні (від 3,17 до 2,97, $p \leq 0,05$), у той час як для молоді сільського походження, яка живе і працює в місті, а також для міської працюючої молоді така диференціація не прослідковується. Тож, отримані дані дають підстави стверджувати, що для вже працюючої молоді сільського походження, яка отримала фах і роботу, професійна ідентичність як ототожнення себе із представником певної професії поступово втрачає свою актуальність.

Враховуючи, що в умовах сучасного українського суспільства спеціалісти не завжди працюють за фахом, є всі підстави вважати, що на даному віковому етапі відбувається освоєння нової професії, яка не відповідає отриманій спеціальності, що супроводжується переосмисленням і усвідомленням себе як фахівця певної нової галузі.

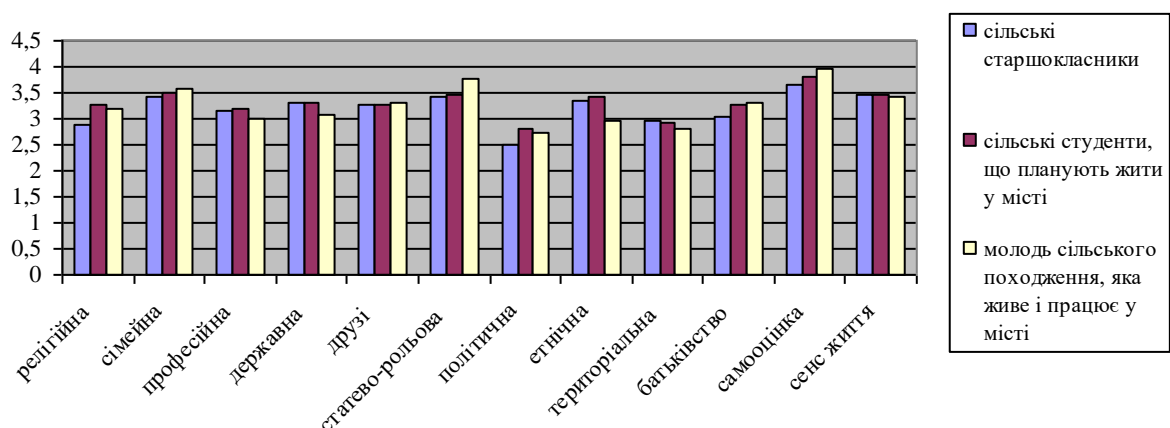

Рис. 1. Структура соціальної ідентичності молоді сільського походження, яка планує жити у місті

Особливістю формування *сімейної ідентичності* є її стабільність і незмінність з віком. Вже серед старшокласників вона сформована на рівні вище середнього. При цьому для міських старшокласників сімейні стосунки є важливішими ніж для сільських (3,73 та 3,41 відповідно, $p \leq 0,05$). З віком серед сільської молоді значимість цієї сфери дещо збільшується, а серед міської зменшується, але не значущо. Як результат, у прояві сімейної ідентичності працюючої молоді, незалежно від її походження і планів, не існує статистично значущих відмінностей, що дає нам підстави констатувати важливість цієї сфери для усіх категорій молоді, оскільки саме на цьому віковому етапі відбувається творення взаємин і пошук партнера для створення сім'ї.

Ще одна складова соціальної ідентичності, яка вивчалася в нашому дослідженні і є важливою сферою людського життя, це *батьківство*, що передбачає розуміння і усвідомлення респондентами своїх батьківських ролей. У прояві цієї складової соціальної ідентичності не зафіксовано розбіжностей між молоддю сільського походження, зорієнтованою на проживання в селі та в місті (3,26). Серед міської молоді рівень усвідомлення своїх батьківських ролей також залишається майже без змін. Варто лише зазначити, що з віком рівень усвідомлення себе як майбутніх батьків дещо збільшується (хоча й не на статистично значущому рівні), незалежно від планів молоді на подальше місце проживання, що пояснюється віковими особливостями цього періоду. Для молоді, яка навчається у вузі, і тим більше для тих, хто вже закінчив навчання, поступово важливим аспектом їхнього життя стає необхідність створення сім'ї і народження дітей, що, безумовно, мало б позначитися на рівні прояву таких компонентів соціальної ідентичності як сімейна ідентичність та батьківство. Відсутність актуалізації даного компоненту соціальної ідентичності на статистично значущому рівні пояснюється пролонгованістю у часі прагнення сучасної молоді створювати сім'ю і народжувати дітей до 25 років (у нашій вибірці найстарші респонденти).

Статеворольова ідентичність передбачає усвідомлення себе представником певної статі як носія конкретних статево-рольових характеристик і особливостей поведінки, що співвідносяться з фемінінністю чи

маскулінністю. Дослідники соціальної ідентичності стверджують, що цей компонент є одним з базових у її структурі [3, 4]. Її прояв увиразнюється з віком серед молоді сільського походження, яка живе і працює у місті (від 3,42 до 3,77). У цієї категорії молоді відбувається розвиток гендерної ідентичності, розширення її об'єму та ускладнення структури. Серед сільської працюючої молоді такі тенденції не спостерігаються: вона залишається майже незмінною і становить 3,42. Рівень сформованості гендерної ідентичності міських старшокласників вищий у порівнянні із сільськими однолітками (3,65 і 3,42 відповідно, $p \leq 0,01$). Вони чіткіше уявляють свої статево-рольові особливості. Однак, рівень усвідомлення своїх гендерних характеристик у міської молоді з віком не збільшується і в порівнянні з однолітками із села, які переїхали до міста, дещо нижчий (3,65 і 3,77).

Стосунки з друзями стають менш значущими для сільської працюючої молоді (3,06), при цьому вони зберігають свою значущість для молоді сільського походження, яка зорієнтована на проживання в місті (3,31). Серед міської молоді найбільш актуалізується ця сфера ідентичності у студентів (3,56), а з віком вона має тенденцію до зменшення (3,26, $p \leq 0,05$). Можливо говорити про зменшення значимості дружніх стосунків з віком, незалежно від місця проживання респондентів. Більш актуальними у цьому віці виявляються інші сфери життя: сімейна, статево-рольова ідентичність.

Так, наявність позитивно сформованої *релігійної ідентичності* передбачає існування чітких знань про свої релігійні уподобання, що проявляються у певних оцінних судженнях і поведінкових актах. Тож, релігійна ідентичність у сільських старшокласників є менш сформованою і становить 2,87 ніж у міських (3,14), що свідчить про невисокий рівень релігійної свідомості цієї категорії молоді. З переїздом до міста серед сільських студентів, незалежно від їх планів на майбутнє проживання, важливість релігійного життя збільшується (3,29). Ті молоді люди, які після навчання у вузі залишаються жити у місті, схильні до підтримання того ж рівня релігійної ідентичності (3,2), що не відрізняється від тих же показників серед міської працюючої молоді (3,19). При цьому для молоді, яка повернулася і живе у селі, значущість релігії

значно зменшується (2,67). Такі особливості формування релігійної ідентичності є доволі неочікуваними і такими, що суперечать традиційному уявленню про сільську громаду як високорелігійну, а міську як відсторонену від релігійного життя. Вважаємо, що цей аспект потребує додаткового вивчення і уточнення його детермінант.

Для сільської молоді, зорієнтованої на проживання у місті, актуальність релігійної ідентичності різко збільшується вже на першому етапі їх міграції до міста.

Важливе місце у структурі соціальної ідентичності, й етнічної як її складової, посідає формування *державної ідентичності*, яка пов'язана з різними рівнями і формами стосунків людини і суспільними інститутами, де є правове поле і взаємодія з державними інститутами громадянського суспільства. Доволі цінною складовою, що характеризує державну ідентичність, є система взаємин «держава – молодь», що знаходить прояв в уявленнях молоді про найефективніші способи взаємодії людини і держави.

Загалом серед сучасної української молоді рівень сформованості позитивної державної ідентичності трохи вище середнього і її актуалізація з віком зменшується як серед міської (від 3,33 до 3,1), так і сільської молоді, незалежно від її планів на проживання в селі чи місті (від 3,32 до 3,06, $p \leq 0,05$). Такі результати говорять про загалом низький рівень зацікавленості населення подіями в країні, втрачається рівень усвідомленості себе громадянином своєї держави.

При загалом доволі низькому рівні *політичної ідентичності*, варто відмітити, що найвищий рівень її актуалізації припадає на студентський вік (2,79) у порівнянні зі старшокласниками (2,5). Студенти вперше отримують право брати участь у виборах. Це новий етап, який, безумовно, інтенсифікує їх самосприйняття як політично активних громадян. У той же час студенти беруть активну участь у діяльності різних політичних партій, громадських організацій, системи самоврядування тощо.

На жаль, з віком рівень політичної активності та актуалізації політичної ідентичності дещо знижується. При цьому у сільської працюючої молоді ці

зміни відбуваються на статистично значущому рівні у порівнянні із студентами (2,53 і 2,76, $p \leq 0,05$). А у молоді сільського походження, яка живе і працює в місті, та міської молоді прояв цієї сфери соціальної ідентичності залишається без істотних змін. При тому, що серед сільських студентів зростає інтерес до політичного життя, його рівень знову зменшується за умов повернення в село, що пояснюється більш тісним, ніж у місті, зв'язком поколінь, обмеженістю джерел інформації, що звужує можливості політичної самоідентифікації сільської молоді.

Такі результати підтверджують думку, висловлену багатьма дослідниками сільської спільноти, про соціальну пасивність сільського населення. Скотт Дж., описуючи буденні форми супротиву селян, підкреслює їх пасивні стратегії власного життєконструювання, та їх можливість у такий спосіб впливати на соціальні процеси. Це явище отримало назву «зброя слабких» [5].

При цьому міське населення займає активну, діяльну позицію у суспільстві. І ті молоді люди, які планують стати членами міської громади, обирають спільні з ними стратегії.

Ще однією базовою складовою в структурі соціальної, на думку багатьох дослідників [Тернер, Микляєва], є *етнічна ідентичність*, що являє собою усвідомлення своєї належності до певної етнічної спільноти. Якщо говорити про актуалізацію етнічної ідентичності, то її особливості помітно виразняються у сільських і міських старшокласників, при чому останні демонструють нижчий рівень її сформованості. У студентів прояв етнічної ідентичності дещо підвищується (без статистично значущих відмінностей), що знову ж таки пояснюється більш активною позицією студентів. Однак, на жаль, серед працюючої молоді цей показник значно зменшується незалежно від їх походження і планів на майбутнє. Молодь сільського походження має значно вищий рівень усвідомлення себе представником свого етносу, а ніж їх однолітки з міста. Працююча молодь все рідше відчуває гордість за власну етнічну групу і її здобутки.

Цікавим є прояв *територіальної ідентичності* як почуття спільності соціальних зв'язків, способів організації життєдіяльності, системи цінностей, що формується на основі усвідомленості спільної території [Панченко, с. 94]. Серед сільської молоді, яка планує чи вже живе у місті, усвідомлення себе членом своєї громади, а саме сільської спільноти, поступово зменшується (від 2,97 до 2,81). Серед молоді, яка зорієнтована на проживання в селі, відбувається актуалізація даної сфери соціальної ідентичності. При чому, у студентів сільського походження, які планують повертатися в село, таке усвідомлення себе членом сільської громади значно інтенсивніше (3,26), що зумовлене їх прагненням відстояти власну територіальну ідентичність. Серед міської молоді також саме студенти схильні сильніше ідентифікувати себе зі своєю громадою. З віком ототожнення себе із членом сільської громади у сільській працюючій молоді зменшується (3,12). Серед молоді сільського походження, яка зорієнтована на проживання в місті, тенденція в прояві територіальної ідентичності зовсім інша. Їх усвідомлення своєї належності до сільської громади поступово зменшується (від 2,96 до 2,8), що зумовлено прагненням цієї молоді не просто мігрувати до міста, а стати членом міської громади, носієм її культури і цінностей. Порівнюючи рівень сформованості позитивної територіальної ідентичності у сільській працюючій молоді і молоді сільського походження, яка живе і працює в місті, можна стверджувати, що її прояви різняться на статистично значущому рівні і мають різновекторні тенденції змін.

Серед міської молоді саме студенти сильніше відчувають ідентифікацію зі своєю спільнотою (3,23). З віком ця складова соціальної ідентичності поступово втрачає свою значущість.

Самооцінка як важлива складова сприйняття людиною себе у соціальному світі також вивчалася в межах нашого дослідження. Так, у студентів сільського походження, які планують жити в селі, коли вони приїжджають до міста на навчання, рівень самосприйняття зменшується (3,5), що можна пояснити їх невпевненістю у собі, у своїх силах і знаннях. У новому оточенні вони схильні сприймати себе гірше, ніж є насправді, а їх належність до низькостатусної групи детермінує формування заниженої самооцінки.

Можливо така самооцінка є причиною їх небажання залишатися в місті. Повернення у село сприяє підвищенню рівня їх самооцінки (до 3,7), хоча і не на статистично значущому рівні.

Самооцінка сільської молоді, яка зорієнтована на проживання в місті, поступово підвищується, при чому між рівнем самооцінки сільських старшокласників (3,65) і молоддю сільського походження, яка живе і працює в місті (3,97), є статистично значуща відмінність.

Серед міської молоді рівень самооцінки поступово зменшується (від 4,08 у старшокласників до 3,62 у працюючої молоді). Варто відмітити, що міські старшокласники значно впевненіше почувають себе (4,08) ніж їх однолітки із сільської місцевості (3,65). Тож, отримані дані підтверджують висновки, зроблені Тернером Дж. і Теджфелом Г., що належність до високостатусної групи зумовлює формування адекватної, високої самооцінки [4].

Важливість розуміння власного *сенсу життя* для сільської молоді, яка планує жити в місті, залишається незмінним і дорівнює 3,4. Для сільської працюючої молоді формування власних світоглядних настанов і усвідомлення свого сенсу життя стає менш важливим, хоча різниця й не на статистично значущому рівні. Що стосується міської працюючої молоді, то вони інтенсивніше втрачають інтерес до сенсу життя ($p \leq 0,01$).

Для визначення статусів різних компонентів соціальної ідентичності молоді сільського походження, яка мігрувала до міста, було вивчено кореляції між статусами і складовими соціальної ідентичності.

Проведений кореляційний аналіз дозволив виявити наступні закономірності в структурі ідентичності студентів сільського походження, які планують жити в місті (див. рис. 2). Показники професійної ($r = 0,42$), релігійної ($r = 0,35$) і державної ідентичності ($r = 0,37$), стосунки з друзями ($r = 0,28$), сенс життя ($r = 0,51$), рівень їх самооцінки ($r = 0,49$; $p \leq 0,01$) та сімейна ідентичність ($r = 0,22$; $p \leq 0,05$) суттєво позитивно корелюють зі статусом досягнутої ідентичності. Це вказує на те, що студенти сільського походження, які планують жити в місті вже пережили кризу ідентичності і в кожній із цих сфер дотримуються своїх життєвих позицій.

Зі статусом передчасної ідентичності позитивно корелюють такі компоненти соціальної ідентичності як рівень самооцінки ($r = 0,28$), батьківство ($r = 0,34$), державна ідентичність ($r = 0,31$; $p \leq 0,01$), а також професійна ($r = 0,19$), релігійна ($r = 0,2$) та територіальна ідентичність ($r = 0,18$; $p \leq 0,05$). Такі дані говорять про те, що на формування зазначених компонентів соціальної ідентичності суттєво впливають настанови, прийняті і засвоєні від важливих інших людей. Тобто, оцінка власних здобутків, розуміння своїх батьківських ролей, усвідомлення своєї позиції в системі «я – держава», можливість робити професійний і релігійний вибір, а також усвідомлювати себе членом певної територіальної громади відбувається під впливом зовні заданих цінностей і настанов.

Було виявлено позитивні кореляційні зв'язки між статусом мораторій із показниками «стосунки з друзями» ($r = 0,31$) та «сєнс життя» ($r = 0,57$; $p \leq 0,01$). Тож, можемо стверджувати, що у студентів сільського походження, які планують жити в місті, ще відбувається встановлення дружніх взаємин, що безумовно пов'язано з їхнім переїздом до міста і зміною найближчого соціального оточення. В той же час ще триває формування світоглядних настанов, однак ці процеси не пов'язані із кризою соціальної ідентичності.

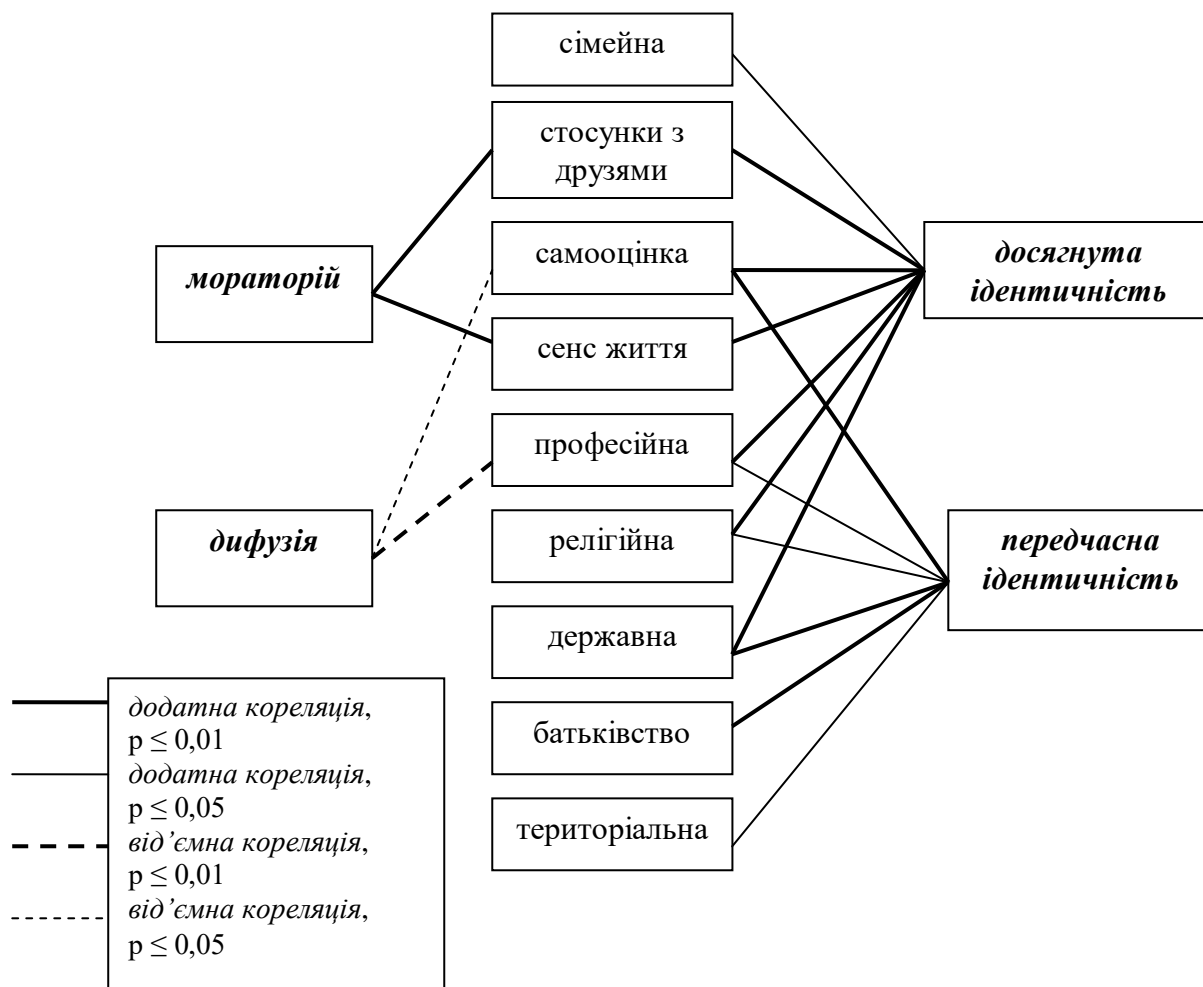

Рис. 2. Кореляційні плеяди статусів ідентичності і соціальної ідентичності студентів сільського походження, які планують жити в місті

Отримані показники професійної ідентичності і рівня самооцінки значущо обернено корелюють з дифузією ідентичності ($r = -0,32, p \leq 0,01$ та $r = -0,19, p \leq 0,05$ відповідно). Це свідчить про те, що статус дифузності пов'язаний із невизначеністю особистості у професійній сфері або ж її невдоволеністю своєю професією і роботою, що супроводжується проявом розмитої професійної орієнтації і несформованої (негативної, за Тернером) професійної ідентичності. Також цей статус супроводжується невпевненістю особистості у власних силах, низьким рівнем самооцінки, що відображається у загальній невдоволеності своїм життям.

Тож, у структурі соціальної ідентичності студентів сільського походження, які планують жити в місті, статус досягнутої ідентичності властивий таким компонентам як сімейна ідентичність, стосунки з друзями та сенс життя. Загалом статус досягнутої ідентичності супроводжується впевненістю особистості у собі і власних силах, що безумовно формується під впливом найближчого соціального оточення, його цінностей і настанов. У той час, як дифузія ідентичності проявляється в заниженій самооцінці і зневірі у власних силах. Також досягнутою є професійна, релігійна і державна ідентичності, однак на їх формування ще продовжують певною мірою впливати настанови, привнесені із соціального оточення. Становлення таких компонентів соціальної ідентичності як батьківство і територіальна ідентичність студентів сільського походження, які планують жити в місті, відбувається завдяки їх пасивному засвоєнню норм і настанов, прийняттю вже існуючих цінностей, які демонструються найближчим оточенням. У статусі поступового, помірною пошуку знаходяться стосунки з друзями і сенс життя. В той же час не було виявлено жодної дифузної складової соціальної ідентичності, що вказує на нормальний перебіг становлення і відсутність кризи соціальної ідентичності у цієї категорії молоді.

Вивчаючи особливості соціальної ідентичності молоді сільського походження, яка живе і працює в місті, було з'ясовано, що в її структурі існують значущі прямі кореляційні зв'язки між статусом досягнутої ідентичності і наступними компонентами соціальної ідентичності: стосунки з друзями ($r = 0,37$), рівень самооцінки ($r = 0,54$), державна ($r = 0,34$), професійна ($r = 0,43$; $p \leq 0,01$) і статево-рольова ідентичність ($r = 0,29$; $p \leq 0,05$). Кореляційна плеяда представлена на рис. 3. Цей факт дозволяє нам говорити, про сформованість даних компонентів соціальної ідентичності, при чому тільки у формуванні статево-рольових установок молода людина продовжує прислухатися і наслідувати поведінкові патерни, привнесені із соціального оточення.

Виявлені прямі кореляції передчасної ідентичності і статево-рольової ідентичності ($r = 0,3$; $p \leq 0,05$) та батьківства ($r = 0,34$; $p \leq 0,01$) вказують на

суттєву роль найближчого оточення у становленні поглядів молодих людей із сільської місцевості на їх гендерні ролі та розуміння власних батьківських ролей. Також була визначена непряма кореляція передчасної ідентичності із відчуттям сенсу життя ($r = -0,4$; $p \leq 0,01$). Тобто чим частіше людина замислюється над власним життям, його цінністю і смислом, тим менше вона схильна наслідувати інших і робить свій власний вибір.

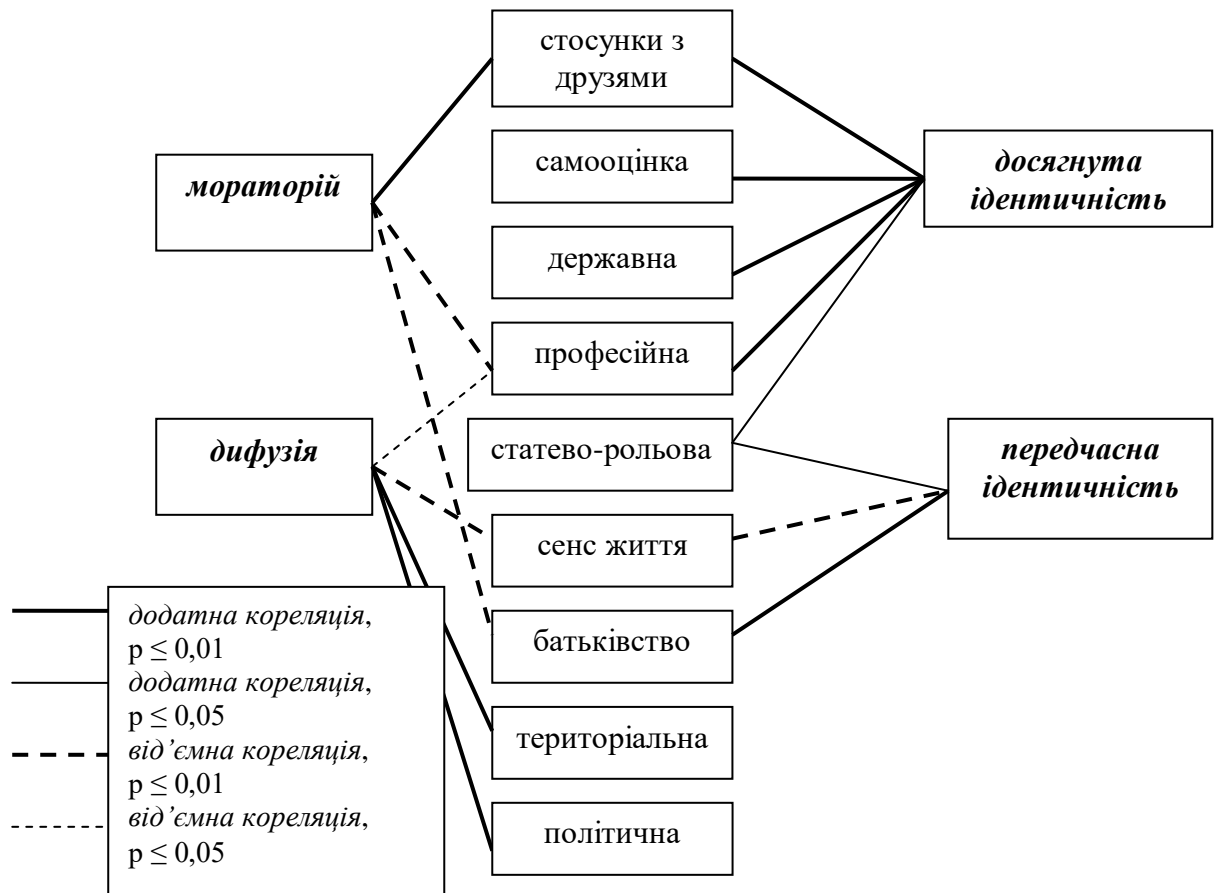

Рис. 3. Кореляційні плеяди статусів ідентичності і соціальної ідентичності молоді сільського походження, яка живе і працює в місті

Мораторій знаходиться у тісному позитивному зв'язку із стосунками з друзями ($r = 0,4$; $p \leq 0,01$) та від'ємному – із професійною ідентичністю ($r = -0,35$; $p \leq 0,01$) і батьківством ($r = -0,41$; $p \leq 0,01$). Можемо припустити, що на даному віковому етапі в умовах переїзду і зміни соціального оточення молода людина продовжує поступовий пошук друзів, встановлення нових взаємин

тощо. У той же час статус мораторію супроводжується низьким рівнем сформованості професійної ідентичності і усвідомлення своїх батьківських ролей. Оскільки, професійні орієнтації у цієї категорії молоді вже доволі визначені, то немає потреби у продовженні їх пошуку, а батьківство як соціальна роль, особливості якої активно дублюються за зразком значущих інших, не викликають у молоді людини необхідності чи то потреби самостійного пошуку та бажання слідувати власним орієнтирам.

Дифузна ідентичність має значущі обернені зв'язки із професійною ідентичністю ($r = -0,27$; $p \leq 0,05$) і сенсом життя ($r = -0,52$; $p \leq 0,01$), що вказує на те, що цей статус супроводжується невизначеністю у професійній сфері і розмитістю життєвих орієнтирів. У той же час дифузія тісно корелює з територіальною ($r = 0,34$; $p \leq 0,01$) та політичною ідентичністю ($r = 0,41$; $p \leq 0,01$). Це може вказувати на несформованість у молоді сільського походження, яка працює і живе у місті, чіткого відчуття своєї територіальної належності, ототожнення себе із членом певної громади, а також на дифузність і розмитість політичних поглядів і уподобань.

Тож, можна констатувати, що юнацький вік загалом характеризується невизначеністю ідентифікаційних структур і активним пошуком молоді людиною себе в соціальному світі, незалежно від її походження і планів на майбутнє. За таких умов ми можемо лише фіксувати тенденції зрушень в тій чи іншій сфері соціальної ідентичності.

Соціальна ідентичність молоді сільського походження, яка планує жити чи вже живе у місті, більш пластична і характеризується активнішим переконструюванням ідентифікаційних структур. Так, для цієї категорії молоді властиві позитивні зрушення у формуванні релігійної, статево-рольової ідентичності, усвідомленні своїх батьківських ролей. При цьому простежується зниження професійної, державної, етнічної і територіальної ідентичності. Майже без змін залишається рівень сімейної ідентичності, усвідомлення сенсу життя та важливість дружніх взаємин.

Литература:

1. *Breakwell G. M. Integrating paradigms, methodological implications / Breakwell G. M. // Empirical approaches to social representations / eds. G. M. Breakwell, D. V. Canter. – Oxford: Clarendon Press, 1993. – P. 180–201.*
2. *Эриксон Э. Идентичность : юность и кризи / Э. Эриксон ; [пер. с англ. А. В. Толстых]. – М. : Флинта; МПСИ; Прогресс, 2006. – 341 с.*
3. *Микляева А. В. Социальная идентичность личности : содержание, структура, механизмы формирования : монография / А. В. Микляева, П. В. Румянцева. – 2008. – 118с.*
4. *Tajfel H. Social identity and intergroup relations / H. Tajfel. – Cambridge: Cambridge Univ.Press, 2010. – 528 p.*
5. *Скотт Дж. Оружие слабых: обыденные формы сопротивления крестьян / Дж. Скотт // Крестьяноведение. Теория. История. Современность. – М., 1996. – С. 26 – 59.*